

К. Задоя

ОСНОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Навчальний посібник

Одеса
Фенікс
2024

УДК 341.4+343.1
З-15

Автор:

Костянтин Задоя – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінально-правової політики та кримінального права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Задоя К.

З-15 Основи європейського кримінального права : навч. посібник / К. Задоя. –
Одеса : Фенікс, 2024. – 828 с.
ISBN 978-617-8430-17-7

Навчальний посібник покликаний створити у читача загальне уявлення про норми права Рада Європи, включно з Європейською конвенцією з прав людини і практикою Європейського суду з прав людини, та права Європейського Союзу, які справляють вплив на національне кримінальне право, про особливості та прояви такого впливу, труднощі, пов'язані з його врахуванням на національному рівні.

Для студентів, аспірантів, наукових і науково-педагогічних працівників, юристів-практиків і всіх, хто цікавиться питаннями європейського кримінального права.

УДК 341.4+343.1

ЗМІСТ

Список умовних скорочень	13
Передмова	15

РОЗДІЛ I

ВПЛИВ ПРАВА РАДИ ЄВРОПИ НА НАЦІОНАЛЬНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

ЛЕКЦІЯ 1. ПРАВО РАДИ ЄВРОПИ: ГЕНЕЗА ТА СУЧАСНИЙ СТАН

1. Рада Європи: причини створення, цілі діяльності та мандат	20
2. Органи Ради Європи: основні типи та їх загальна характеристика	23
2.2. Позастатутні органи Ради Європи	26
2.3. Органи Ради Європи, що функціонують на підставі часткових та розширених угод	27
2.4. Моніторингові механізми, створені на підставі договорів, укладених в рамках РЄ	27
2.5. Консультативні комітети, створені КМРЄ	28
2.6. Зміна правового статусу органів РЄ	29
3. Право Ради Європи: поняття та система джерел	29
3.1. Поняття права Ради Європи.	29
3.2. Джерела права Ради Європи	31
3.2.1. Проблема джерел міжнародного права	31
3.2.2. Джерела права Ради Європи.	33
3.2.2.1. Джерела права, згадані в статті 38 Статуту МС ООН	34
3.2.2.1.1. Міжнародні договори	34
3.2.2.1.2. Судова практика	34
3.2.2.1.2.1. Загальні міркування	34
3.2.2.1.2.2. Судова практика у контексті права Ради Європи	39
3.2.2.2. Акти “м’якого права”	43
3.2.2.2.1. Загальні міркування	43
3.2.2.2.2. “М’яке право” у контексті права Ради Європи	44
3.2.2.2.2.1. Акти “м’якого права” v. “не-право” Ради Європи	46
3.2.2.3. “Переплетеність” джерел права Ради Європи	51

ЛЕКЦІЯ 2. ДОГОВІРНЕ ПРАВО РАДИ ЄВРОПИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ОКРЕМИМ ВИДАМ ЗЛОЧИНІВ

1. Договірне право РЄ щодо запобігання окремим видам злочинів як частина транснаціонального кримінального права.	52
1.1. Поняття та генеза транснаціонального кримінального права	52
1.2. Джерела транснаціонального кримінального права	56
1.3. Реалізація транснаціонального кримінального права на національному рівні	62
1.4. Особливості змісту міжнародних договорів у сфері транснаціонального кримінального права	67
2. Еволюція договірного права РЄ щодо запобігання окремим видам злочинів	70
2.1. Період становлення	72
2.2. Період активної розбудови.	74
3. Типологія положень договорів РЄ щодо запобігання окремим видам злочинів	77
3.1. Положення щодо криміналізації поведінки	80
3.2. Положення, що є супутніми до положень щодо криміналізації поведінки	88
3.2.1. Положення щодо криміналізації співучасті та замаху.	88
3.2.2. Положення щодо юрисдикції	95
3.2.3. Інші положення	99

3.3. Положення щодо міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні.	102
3.4. Положення щодо слідчих, процесуальних, адміністративних та інституційних заходів та щодо гарантій (прав) для жертв злочину (потерпілих від нього).	103
4. Практика діяльності органів, що здійснюють моніторинг дотримання договорів РЄ щодо запобігання окремим видам злочинів (на прикладі GREVIO)	105
5. Проблеми імплементації договорів РЄ щодо запобігання окремим видам злочинів на національному рівні.	108
5.1. Проблеми імплементації положень договорів РЄ щодо криміналізації поведінки	108
5.1.1. Проблеми імплементації положень договорів РЄ щодо криміналізації різних форм активного та пасивного підкупу	116
5.1.2. Проблема належної криміналізації заняття діяльністю сексуального характеру з дитиною, яка не досягла передбаченого законодавством віку для заняття діяльністю сексуального характеру.	123
5.2. Проблеми імплементації інших типів положень договорів РЄ щодо запобігання окремим видам злочинів	126

ЛЕКЦІЯ 3. ДОГОВІРНЕ ПРАВО РАДИ ЄВРОПИ ЩОДО МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1. Міжнародне співробітництво в кримінальному провадженні: національний та міжнародний виміри	132
1.1. Міжнародне співробітництво в кримінальному провадженні: загальна характеристика	132
1.2. Міжнародне співробітництво в кримінальному провадженні: національний вимір	136
1.3. Міжнародне співробітництво в кримінальному провадженні: міжнародний вимір	138
1.3.1. Міжнародний договір як основне джерело права міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні	138
1.3.2. Право міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні в системі сучасного міжнародного права.	139
1.3.2.1. Право міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні v. транснаціональне кримінальне право	139
1.3.2.2. Право міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні v. міжнародне кримінальне право	143
2. Загальна характеристика договірного права Ради Європи щодо міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні	146
2.1. Еволюція договірного права РЄ щодо міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні	146
2.2. Систематизація укладених в рамках РЄ договорів щодо міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні	150
2.3. Характер положень договорів РЄ щодо міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні	151
2.4. Принципи договірного права РЄ щодо міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні	153
2.4.1. Принцип подвійної кримінальності.	153
2.4.2. Принцип обмеження дискреції держави щодо відмови у міжнародному співробітництві	160
2.4.2.1. Типологія підстав для відмови у співробітництві в кримінальному провадженні, передбачених договорами РЄ.	163
2.4.3. Принцип <i>lex mitior</i>	169
3. Окремі форми міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні за договірним правом Ради Європи	174
3.1. Видача (екстрадиція) особи.	174
3.2. Передача (перейняття) кримінального провадження	176
3.3. Визнання та виконання вироку суду іноземної держави	178

3.4. Передача засуджених осіб для відбування покарання.	181
3.5. Визнання та врахування вироку суду іноземної держави.	183
3.5.1. Негативний аспект.	183
3.5.2. Позитивний аспект	185

ЛЕКЦІЯ 4. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВПЛИВУ “М’ЯКОГО ПРАВА” РАДИ ЄВРОПИ НА НАЦІОНАЛЬНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

1. Рекомендації (резолюції) Комітету Міністрів Ради Європи	186
1.1. Загальна характеристика впливу рекомендацій (резолюцій) КМРЕ на національне кримінальне право	186
1.2. Значення окремих рекомендацій КМРЕ для національного кримінального права	190
1.2.1. Резолюція (77) 29 про правопорушення, винуватець яких втік, від 1977 року	190
1.2.2. Рекомендація CM/Rec(2014)3 щодо небезпечних злочинців від 2014 року.	191
2. Рекомендації (резолюції) Парламентської Асамблеї Ради Європи	196
3. Акти Європейської комісії “За демократію через право” (Венеційської комісії)	202
3.1. Загальна характеристика актів “м’якого права” Венеційської комісії.	202
3.2. Вплив актів “м’якого права” Венеційської комісії на національне кримінальне право	203
4. Акти “м’якого права” Європейської комісії проти расизму та нетерпимості (ЕКРН)	207

ДІЗНАТИСЯ БІЛЬШЕ

1. Література	211
2. Інтернет-ресурси	212
3. Додаток. Рекомендації (резолюції) КМРЕ, дотичні до питань кримінального права, та специфіка їх положень	212

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

1. Запитання	231
2. Завдання	232
3. Задачі I.	232
4. Задачі II	234
4.1. Настанови стосовно розв’язку задач II.	234
4.1.1. Предмет, мета та основні підходи до розв’язання задач II	234
4.1.2. Приклад розв’язку задачі II	237
4.2. Умови задач II	238

РОЗДІЛ II

ВПЛИВ ЄКПЛ ТА ПРАКТИКИ ЄСПЛ НА НАЦІОНАЛЬНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

ЛЕКЦІЯ 5. КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД ЯК ЧАСТИНА СУЧАСНОГО МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ПРАВ ЛЮДИНИ

1. Генеза міжнародного права прав людини	246
1.1. Стан політико-правового дискурсу про права людини перед “Великою людиноцентричною революцією в праві”: національний аспект	246
1.2. Стан політико-правового дискурсу про права людини перед “Великою людиноцентричною революцією в праві”: міжнародний аспект	250
1.3. Міжнародне право прав людини як надбання “Великої людиноцентричної революції в праві”	252
2. Джерела міжнародного права прав людини	256
2.1. Міжнародні договори	258
2.2. Звичайне міжнародне право	258

2.3. Загальні принципи права, визнані цивілізованими націями	261
2.4. Судова практика	263
2.5. “М’яке право”	263
3. Зв’язок міжнародного права прав людини з іншими галузями міжнародного права	267
3.1. Міжнародне кримінальне право	267
3.2. Транснаціональне кримінальне право	270
4. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод як джерело міжнародного права прав людини	273
4.1. Підготовка тексту та прийняття ЄКПЛ	273
4.2. Структура ЄКПЛ	274
4.3. Протоколи до ЄКПЛ	278
5. Загальна характеристика гарантованих ЄКПЛ прав та зобов’язань, які вона породжує для держав-учасниць	280
5.1. Абсолютні v. відносні права	280
5.1.1. Загальні положення	280
5.1.2. Вимір ЄКПЛ	286
5.1.2.1. Відносні права	287
5.1.2.2. Абсолютні чи квазі-абсолютні права?	295
5.2. Негативні v. позитивні зобов’язання	297
5.2.1. Еволюція практики ЄСПЛ щодо позитивних зобов’язань	297
5.2.2. Характеристика позитивних зобов’язань держави за ЄКПЛ	301
5.2.3. Типологія позитивних зобов’язань держави за ЄКПЛ	303
5.2.3.1. Позитивні зобов’язання держав в контексті “вертикальних” відносин	304
5.2.3.2. Позитивні зобов’язання держав в контексті “горизонтальних” відносин	306
6. Національне кримінальне право з погляду Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод	308
6.1. Загальна рамка впливу ЄКПЛ на національне кримінальне право держав-учасниць	308
6.2. ЄКПЛ та окремі стадії (виміри) функціонування кримінального права	309
7. Система міжнародних механізмів захисту прав людини та місце в ній Європейського суду з прав людини	315
7.1. Міжнародні механізми захисту прав людини	315
7.2. Європейський суд з прав людини	320
8. Практика Європейського суду з прав людини як джерело міжнародного права	321
8.1. Правові ефекти рішень ЄСПЛ <i>erga omnes</i> та доктрина <i>res interpretata</i>	321
8.2. Практика ЄСПЛ як прояв “судової добудови” права	323
9. Типологія рішень Європейського суду з прав людини	326
10. Особливості тлумачення положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод Європейським судом з прав людини	330
10.1. Застосування ЄСПЛ методів самообмеження	332
10.2. Застосування ЄСПЛ методів суддівського активізму	335
11. Виконання рішень Європейського суду з прав людини	345
11.1. Зобов’язання держав-учасниць виконувати рішення ЄСПЛ	345
11.2. Справедлива сатисфакція	347
11.3. Заходи індивідуального характеру	350
11.4. Заходи загального характеру	355
11.5. Роль КМРС та ЄСПЛ в процедурі нагляду за виконанням рішень ЄСПЛ	364

ЛЕКЦІЯ 6. НЕГАТИВНІ ЗОБОВ’ЯЗАННЯ ДЕРЖАВ ЗА КОНВЕНЦІЄЮ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД, ЩО МАЮТЬ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА, ТА ПРАКТИКА ТЛУМАЧЕННЯ ЦИХ ЗОБОВ’ЯЗАНЬ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СУДОМ З ПРАВ ЛЮДИНИ

1. Принцип законності в кримінальному праві (стаття 7 ЄКПЛ)	371
---	-----

1.1. На шляху до статті 7 ЄКПЛ: як принцип законності в кримінальному праві перетворився з раціоналізаторського стандарту на основоположне право людини	371
1.1.1. Принцип законності в кримінальному праві: від ідеї до закріплення в кримінальному законі.	371
1.1.2. Принцип законності в кримінальному праві: від закріплення в кримінальному законі до основоположного права людини	375
1.1.3. Принцип законності у кримінальному праві стає основоположним правом людини	380
1.2. Стаття 7 ЄКПЛ: ключові поняття	381
1.2.1. “Кримінальне правопорушення”	382
1.2.2. “Покарання”	389
1.3. Стаття 7(1) ЄКПЛ: ключові гарантії	396
1.3.1. Текстуальні гарантії	396
1.3.1.1. Гарантія від засудження за дію (бездіяльність), яка на час її вчинення не була кримінальним правопорушенням за національним законом.	396
1.3.1.2. Гарантія від призначення суворішого покарання, ніж те, яке підлягало застосуванню на час вчинення кримінального правопорушення.	397
1.3.2. Контекстуальні гарантії	398
1.3.2.1. Гарантія доступності закону	398
1.3.2.2. Гарантія передбачуваності для особи її засудження та покарання на підставі закону	399
1.3.2.3. Гарантії особистої та винної відповідальності	411
1.3.2.4. Гарантія <i>lex mitior</i> .	413
1.4. Стаття 7 ЄКПЛ та міжнародне право	422
1.4.1. Засудження за дію (бездіяльність), яка на час її вчинення була кримінальним правопорушенням за міжнародним правом (стаття 7(1) ЄКПЛ)	422
1.4.1.2. Засудження за дію (бездіяльність), яка на час її вчинення була кримінальним правопорушенням згідно із законом, та міжнародне право як фактор передбачуваності закону	432
1.4.2. Засудження за дію (бездіяльність), яка на час її вчинення була кримінальним правопорушенням згідно із загальними принципами права, визнаними цивілізованими націями (стаття 7(2) ЄКПЛ)	440
1.5. Стаття 7 ЄКПЛ та окремі питання кримінального права	443
1.5.1. Бланкетні та оціночні ознаки	443
1.5.2. Продовжуване кримінальне правопорушення	447
1.5.3. Строки давності кримінального переслідування	450
2. Негативні зобов’язання держав за ЄКПЛ, що мають похідний від статті 7 ЄКПЛ характер	452
2.1. Право не бути притягненим до суду або покараним двічі (стаття 4 Протоколу № 7)	453
2.1.1. Загальні положення	453
2.1.2. Елемент <i>idem</i>	454
2.1.3. Елемент <i>bis</i>	456
2.1.4. Стаття 4 Протоколу № 7 як “внутрішньонаціональна” гарантія	460
2.2. Презумпція невинуватості (стаття 6(2) ЄКПЛ)	461
2.2.1. Неприпустимість поведінки з людиною як з винною у вчиненні кримінального правопорушення без доведення її вини.	461
2.2.2. Неприпустимість доведення вини особи без додержання передбаченого законом порядку.	462
2.2.3. Стаття 6(2) ЄКПЛ – не абсолютна гарантія	464
3. Деякі інші негативні зобов’язання держав за ЄКПЛ	466
3.1. Право на життя (стаття 2 ЄКПЛ)	466
3.1.1. Право на життя та смертна кара.	467
3.1.2. Застосування летальної сили: стаття 2(2) ЄКПЛ v. національне кримінальне право	467

3.2. Заборона катування (стаття 3 ЄКПЛ)	471
3.2.1. Стаття 3 ЄКПЛ: основні поняття	471
3.2.2. Види кримінальних покарань, що несумісні зі статтею 3 ЄКПЛ	474
3.2.3. Інші прояви впливу статті 3 ЄКПЛ на національне кримінальне право	480
3.3. Свобода вираження поглядів (стаття 10 ЄКПЛ)	481
3.3.1. Засудження та покарання за наклеп як	482
3.3.1.1. ...втручання у право на свободу вираження поглядів, що засноване на законі,	482
3.3.1.2. ...має легітимну мету	483
3.3.1.3. ...та є необхідним у демократичному суспільстві	483
3.3.2. Засудження та покарання за “мову ворожнечі”	486
3.3.2.1. Поняття “мови ворожнечі”	486
3.3.2.2. Чи охоплюється “мова ворожнечі” захистом статті 10 ЄКПЛ?	488
3.3.2.3. Засудження та покарання за “мову ворожнечі” як втручання у право на свободу вираження поглядів, що засноване на законі,	488
3.3.2.4. ...має легітимну мету	490
3.3.2.5. ...та є необхідним у демократичному суспільстві	491

ЛЕКЦІЯ 7. ПОЗИТИВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВ ЗА КОНВЕНЦІЄЮ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД, ЩО МАЮТЬ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА, ТА ПРАКТИКА ТЛУМАЧЕННЯ ЦИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СУДОМ З ПРАВ ЛЮДИНИ

1. Загальна характеристика впливу позитивних зобов'язань держав за ЄКПЛ на національне кримінальне право	495
2. Межі впливу позитивних зобов'язань за ЄКПЛ на національне кримінальне право	507
2.1. Право на життя (стаття 2 ЄКПЛ)	508
2.2. Заборона катування (стаття 3 ЄКПЛ)	509
2.3. Заборона рабства і примусової праці (стаття 4 ЄКПЛ)	512
2.4. Право на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8 ЄКПЛ)	513
3. Вплив позитивних зобов'язань держав за ЄКПЛ на національне кримінальне право у контексті інших зобов'язань держав за міжнародним правом	514
3.1. Позитивні та негативні зобов'язання держав за ЄКПЛ	514
3.1.1. Позитивні + негативні зобов'язання: “переплетення” негативних та позитивних зобов'язань	514
3.1.2. Позитивні v. негативні зобов'язання: “конкуренція” позитивних та негативних зобов'язань	515
3.2. Позитивні зобов'язання держав за ЄКПЛ v. зобов'язання держав, що випливають з норм транснаціонального кримінального права	518
3.3. Позитивні зобов'язання держав за ЄКПЛ v. зобов'язання держав запобігати безкарності злочинів за міжнародним правом	518

ЛЕКЦІЯ 8. ВПЛИВ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД НА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

1. Міжнародно-правові та національно-правові засади впливу ЄКПЛ на національне право держав-учасниць	521
1.1. Міжнародно-правові засади впливу ЄКПЛ на національне право держав-учасниць ЄКПЛ	521
1.2. Національно-правові засади впливу ЄКПЛ на національне право держав-учасниць ЄКПЛ	522
1.2.1. Конституційна доктрина дружнього ставлення до міжнародного права	522
1.2.2. Закон України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини”	523
1.2.2.1. Стаття 17	523

1.2.2.2. Стаття 10	527
1.2.2.3. Стаття 13	529
2. Основні прояви впливу ЄКПЛ на національне кримінальне право держав-учасниць взагалі та України зокрема.	530
2.1. Перегляд рішень національних судів щодо застосування норм національного кримінального права в конкретній справі	530
2.1.1. Іспанія: справа <i>Del Rio Prada v. Spain</i> (статті 5(1) та 7(1) ЄКПЛ)	530
2.1.2. Україна: справа <i>Chernov v. Ukraine</i> (стаття 4 Протоколу № 7 до ЄКПЛ)	531
2.2. Тлумачення норм національного кримінального права згідно з ЄКПЛ	534
2.2.1. Перехід до ширшого тлумачення норми національного кримінального права, зумовлений впливом ЄКПЛ	535
2.2.1.1. Сполучене Королівство: справа <i>Vinter and others v. United Kingdom</i> (стаття 3 ЄКПЛ) та покарання у виді довічного позбавлення волі	535
2.2.1.2. Боснія і Герцеговина: справа <i>Maktouf and Damjanović v. Bosnia and Herzegovina</i> (стаття 7(1) ЄКПЛ) та застосування закону, що має характер <i>lex mitior</i>	537
2.2.2. Тлумачення норми національного кримінального права в новому аспекті (контексті) <i>ab initio</i> під впливом ЄКПЛ	540
2.2.2.1. Україна: стаття 6(2) ЄКПЛ та поняття повторності кримінальних правопорушень (постанова ОП ККС ВС в справі №591/4366/18 від 14 вересня 2020 року)	540
2.3. “Нейтралізувальний” вплив ЄКПЛ на норму національного кримінального права	541
2.3.1. Часткова “нейтралізація”	542
2.3.1.1. Бельгія: справа <i>Goktepe v. Belgium</i> (стаття 6(2) ЄКПЛ) та теорія “матеріального запозичення злочинності”	542
2.3.2. Повна “нейтралізація”	544
2.3.2.1. Сполучене Королівство: стаття 10 ЄКПЛ та криміналізація мирної пропаганди республіканської форми правління (рішення Палати лордів у справі <i>R v. Attorney General, ex parte Rusbridger</i> від 26 червня 2003 року)	544
2.3.3. “Нейтралізація” через визнання неконституційності	545
2.3.3.1. Бельгія: стаття 10 ЄКПЛ та криміналізація публічної образи короля (рішення Конституційного суду Бельгії № 157/2021 від 28 жовтня 2021 року)	545
2.3.3.2. Україна: стаття 3 ЄКПЛ та покарання у виді смертної кари (рішення КСУ № 11-рп/99 від 29 грудня 1999)	546
2.4. Внесення змін до національного кримінального законодавства	547
2.4.1. Італія: справа <i>Cestaro v. Italy</i> (стаття 3 ЄКПЛ) та криміналізація катування і нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження та покарання, вчиненого агентами держави	547
2.4.2. Україна: справа <i>Anatoliy Rudenko v. Ukraine</i> (стаття 5(1) ЄКПЛ) та примусові заходи медичного характеру / справа <i>Petukhov v. Ukraine (no. 2)</i> та покарання у виді довічного позбавлення волі	548
3. Проблема уявного та прихованого впливу ЄКПЛ на кримінальне право України	556
3.1. Приклади уявного впливу ЄКПЛ на кримінальне право України	556
3.1.1. Правове значення “Нюрнберзької клаузули” (стаття 7(2) ЄКПЛ)	556
3.1.2. Стаття 4(1) Протоколу № 7 до ЄКПЛ та проблеми подвійного інкримінування при правовій кваліфікації поведінки обвинуваченого	558
3.1.3. Стаття 8 ЄКПЛ та поняття “житло” в тексті статті 162 КК (постанова ВСУ в справі № 5-299кз15 від 24 березня 2016 року)	559
3.1.4. Стаття 1 Протоколу до ЄКПЛ та спеціальна конфіскація (постанова ККС ВС в справі № 366/1872/17 від 14 червня 2018 року)	562
3.1.5. Стаття 4(1) Протоколу № 7 до ЄКПЛ та проблема дисциплінарної і кримінальної відповідальності засудженого за порушення режиму відбування покарання (постанова ККС ВС в справі № 397/1694/14-к від 16 квітня 2020 року)	568

3.1.6. Автономне тлумачення понять “кримінальне правопорушення / провадження” в тексті ЄКПЛ та право недоторканності Президента України (постанова Печерського районного суду м. Києва в справі № 757/28800/20-п від 20 липня 2020 року)	571
3.2. Приклади прихованого впливу ЄКПЛ на кримінальне право України	574
3.2.1. Невиконання постанови ЄСПЛ у справі <i>Kupinsky v. Ukraine</i> (постанова ВП ВС у справі № 5-18/07 від 9 серпня 2023 року)	574
3.2.2. Непослідовність у врахуванні статті 4(1) Протоколу № 7 до ЄКПЛ (постанова ОП ККС ВС у справі № 612/712/16-к від 2 грудня 2019 року)	577
3.2.3. “Структурна проблема” неповного виконання позитивних зобов’язань за статтею 3 ЄКПЛ	578
3.2.4. “Структурна проблема” невідповідності законодавчої формули малозначності діяння статті 6(2) ЄКПЛ	579
3.2.5. Непередбачуване засудження (стаття 7(1) ЄКПЛ) за шахрайство (постанова ККС ВС у справі № 51-761км18 від 7 лютого 2019 року)	580

ДІЗНАТИСЯ БІЛЬШЕ

1. Література	582
2. Інтернет-ресурси	583
3. Додаток. Принципи 8 березня щодо правозахисного підходу до кримінального права, що забороняє поведінку, пов’язану з сексом, репродукцією, вживанням наркотиків, ВІЛ, безпритульністю та бідністю, схвалені Міжнародною комісією юристів (витяги)	583

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

1. Запитання	586
2. Завдання	591
3. Задачі	598
3.1. Настави стосовно розв’язку задач	598
3.1.1. Предмет, мета та основні підходи до розв’язання задач	598
3.1.2. Приклад розв’язку задачі	599
4.2. Умови задач	600

РОЗДІЛ III

ВПЛИВ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ НА НАЦІОНАЛЬНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

ЛЕКЦІЯ 9. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1. Основні етапи європейської інтеграції	609
2. Правосуб’єктність Європейського Союзу	612
3. Інституційна структура Європейського Союзу	616
3.1. Установи Європейського Союзу	616
3.2. Інші органи Європейського Союзу	621
4. Природа права Європейського Союзу	622
5. Загальні засади права Європейського Союзу	625
5.1. Принципи розподілу компетенції, субсидіарності та пропорційності	625
5.2. Чотири засадничі свободи	629
5.3. Право на повагу до рівності держав-членів ЄС, їх національної самобутності та конституційних структур	630
6. Джерела права Європейського Союзу	636
6.1. Первинні джерела	636
6.2. Загальні принципи та звичаєве право	639

6.3. Вторинні джерела	640
6.4. Міжнародні договори	641
6.5. Шенгенське <i>aquis</i> (права)	641
6.6. Практика Суду ЄС	642
6.6.1. Окремі важливі для розуміння права ЄС доктрини (концепції), сформовані практикою ЄС	643
6.6.1.1. Практика Суду ЄС щодо непрямого ефекту права ЄС	643
6.6.1.2. Практика Суду ЄС щодо “нейтралізувального” впливу права ЄС на національне право	648
6.6.2. Роль національних судів у реалізації рішень Суду ЄС	652
7. Право Європейського Союзу та право Ради Європи	659

ЛЕКЦІЯ 10. ВЕКТОРИ ВПЛИВУ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ НА НАЦІОНАЛЬНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄС

1. Вступні зауваги	666
2. Вплив установчих договорів ЄС	666
2.1. Положення, що прямо вимагають асиміляції права ЄС національним кримінальним правом	667
2.1.1. Прямая асиміляція <i>v.</i> обов’язок асимілювати	668
2.2. Стаття 4(3) ДЕС: установчі договори ЄС як “верхня межа” національного кримінального права держав-членів	669
2.2.1. “Горизонтальні рамки” “верхньої межі”	671
2.3. Стаття 4(3) ДЕС: позитивні зобов’язання держав-членів у сфері національного кримінального права	675
2.3.1. Зобов’язання асимілювати право ЄС	676
2.3.2. Зобов’язання дотримуватися “мінімальної триади”	678
2.3.3. Стаття 325(1) та (2) ДФЕС	679
3. Вплив Хартії основоположних прав ЄС	682
4. Вплив вторинного права ЄС	684
5. Вектори впливу <i>sui generis</i>	691
5.1. Вплив, зумовлений механізмом співробітництва та верифікації	691
5.2. Вплив, зумовлений Мережею з питань геноциду	692
6. Особливі ситуації, пов’язані з впливом права ЄС	693
6.1. “Ефект переливання”	693
6.2. Втрата чинності джерелами права ЄС, до яких відсилають норми національного кримінального права	698
7. Перехресний вплив декількох джерел права ЄС	700
7.1. Кумулятивний перехресний вплив	700
7.2. Розбіжний перехресний вплив	702

ЛЕКЦІЯ 11. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1. Поняття кримінального права ЄС	706
2. Кримінальне право ЄС у порівнянні з іншими “проявами” кримінального права	711
3. Джерела кримінального права ЄС	714
3.1. Маастрихтський період (1993-2009)	716
3.2. Лісабонський період (2009-...)	721
3.2.1. “Лісабонізація” кримінального права ЄС	721
3.3. Джерела Шенгенського <i>aquis</i> (права)	724
3.4. Зміст джерел кримінального права ЄС	726
4. Мінімальні правила ЄС щодо визначення кримінальних злочинів та санкцій	733

4.1. Поняття мінімальних правил щодо визначення кримінальних злочинів та санкцій	733
4.2. Еволюція повноважень ЄС запроваджувати мінімальні правила щодо визначення кримінальних злочинів та санкцій	736
4.2.2. Лісабонський період	736
4.2.2.1. Безпекова компетенція (стаття 83(1) ДФЄС).	737
4.2.2.2. Функціональна компетенція (стаття 83(2) ДФЄС)	738
4.2.2.3. “Екстрене гальмування” (стаття 83(3) ДФЄС)	741
4.2.2.4. Інші прояви компетенції ЄС запроваджувати мінімальні правила щодо визначення кримінальних злочинів та санкцій?	742
4.3. Чинні джерела кримінального права ЄС, що закріплюють мінімальні правила щодо визначення кримінальних злочинів та санкцій.	743
4.4. Зміст джерел кримінального права ЄС, що закріплюють мінімальні правила щодо визначення кримінальних злочинів та санкцій.	748
4.4.1. Положення щодо криміналізації певних типів поведінки.	748
4.4.2. Положення інших типів	753
4.5. Правові ефекти директив ЄС, що встановлюють мінімальні правила щодо визначення кримінальних злочинів та санкцій.	765
5. Особливості міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні в рамках ЄС	768
5.1. Вступні зауваги	768
5.2. Європейський ордер на арешт	770
5.3. Визнання та врахування рішень іноземних судів	785
5.3.1. Позитивний аспект (Рамкове рішення Ради 2008/675/ЈНА від 24 липня 2008 року)	785
5.3.2. Негативний аспект (<i>ne bis in idem</i>).	790
5.4. Визнання та виконання рішень іноземних судів	795
6. Інституційна підтримка реалізації кримінального права ЄС з боку Союзу	796
6.1. Європейське бюро з боротьби з шахрайством (OLAF).	797
6.2. Агенція ЄС зі співробітництва правоохоронних органів (Європол)	798
6.3. Агенція Європейського Союзу щодо співробітництва у сфері кримінальної юстиції (Євроюст)	799
6.4. Європейська прокуратура	801

ЛЕКЦІЯ 12. ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ: ОСНОВНІ “ТОЧКИ ДОТИКУ”

1. Безвізовий діалог між Україною та ЄС	806
2. Угода про асоціацію між Україною та ЄС	813
3. Врахування права ЄС українськими судами при застосуванні норм кримінального права	816
4. Переговори про вступ України до ЄС	818

ДІЗНАТИСЯ БІЛЬШЕ

1. Література	822
2. Інтернет-ресурси	823
3. Додаток. Висновки Ради “Майбутнє кримінального права ЄС: рекомендації на шляху вперед”	823

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

1. Запитання	826
2. Завдання	827